

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa J. C.
przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Administracji Skarbowej w Zielonej Górze
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
lipca 2025 r.,
na skutek skarg kasacyjnych powódki oraz strony pozwanej od wyroku Sądu
Okręgowego w Zielonej Górze
z dnia 10 grudnia 2024 r., sygn. akt IV Pa 173/24,

- 1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania,**
- 2. koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym między
stronami wzajemnie znosi.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze, wyrokiem z dnia 10 grudnia 2024 r., na skutek apelacji powódki J. C. oraz apelacji pozwanego Skarbu Państwa - Izby Administracji Skarbowej w Zielonej Górze od wyroku Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 7 czerwca 2024 r. o zapłatę, oddalił apelację powódki (pkt I); zmienił zaskarżony wyrok w części w ten sposób, że w punkcie IV od pozwanego na rzecz powódki tytułem kosztów zastępstwa procesowego zasądził kwotę 2.700 zł (pkt II); oddalił apelację pozwanego w pozostałej części (pkt III) oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu za postępowanie odwoławcze (pkt IV).

Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 33.122,82 zł tytułem odprawy z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. W sprawie ustalono, że powódce złożono propozycję, o której mowa w art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. — Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948, dalej jako p.w.KAS), określającą warunki zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej w Izbie Administracji Skarbowej w Zielonej Górze (umowa o pracę na czas nieokreślony). Powódka oświadczyła, że ją przyjmuje, a pozwany wydał jej świadectwo służby, w którym podano, że stosunek służbowy został zakończony wskutek przekształcenia w stosunek pracy.

W dniu 8 lutego 2024 r. powódka dowiedziała się o uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2024 r. (III PZP 2/23) i w dniu 12 lutego 2024 r. złożyła do Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Zielonej Górze wniosek o wypłatę odprawy za zwolnienie ze służby w związku z likwidacją lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, w której pełniła służbę.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazał, że wszelkie kwestie związane z samą zasadnością żądania odprawy zostały już szczegółowo wyjaśnione w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23. Dalej Sąd odwoławczy podkreślił, że w sprawie zastosowanie znajduje art. 165 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1799), do której odsyłają przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, a zgodnie z którym roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Nie miało to jednak wpływu na prawidłowość zaskarżonego wyroku, ponieważ art. 165 ustawy o Służbie Celnej i art. 291 § 1 k.p. mają analogiczne brzmienie odnośnie do terminu przedawnienia roszczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że roszczenie o odprawę w przypadku powódki stało się wymagalne dzień po zakończeniu przez nią służby, czyli w dniu 8 czerwca 2017 r. Jednocześnie – w ocenie Sądu odwoławczego - data wystawienia prawidłowego świadectwa służby nie jest równoznaczna z datą zakończenia stosunku służbowego. Powódka nie

przerwała zaś biegu przedawnienia, ponieważ nie podjęła żadnych czynności przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), w szczególności nie wystąpiła na drogę sądową z zawezwaniem do próby ugodowej.

W ocenie Sądu Okręgowego, oczywiste jest, że niepewność co do zasadności roszczenia czy rozbieżne orzecznictwo w zakresie przysługiwania funkcjonariuszom prawa do odprawy, nie spowodowało zmiany terminu wymagalności roszczenia o odprawę. Spór co do prawa do świadczenia nie „przesuwa” bowiem wymagalności roszczenia. Niepewność co do prawa do świadczenia, czy zasadności roszczenia o to świadczenie, nie zmienia daty jego wymagalności.

Jednocześnie Sąd Okręgowy, przechodząc do oceny zasadności nieuwzględnienia przez Sąd pierwszej instancji, podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia, podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, który prawidłowo nie dopatrył się sprzeczności skorzystania przez powódkę z prawa do odprawy, z klauzulami generalnymi ujętymi w art. 8 k.p. (odpowiednio art. 5 k.c.).

W ocenie tego Sądu, powódce przysługuje prawo do odprawy, wynikające z omówionych wyżej przepisów w wypadku ziszczenia się obiektywnych przesłanek, związanych z ustaniem stosunku służbowego w trakcie przekształceń, na które to funkcjonariusze nie mieli żadnego wpływu. Funkcjonariusze nie ze swojej winy podlegali zmianom i przekształceniom w zakresie ich stosunków służbowych. Skomplikowany stan prawny mógł budzić w nich wątpliwości interpretacyjne. Pozostawali oni w kilkuletnim stanie „zawieszenia”, pozbawieni pewności co do swojego statusu służbowego (zawodowego) i swoich praw. Kilkuletnie opóźnienie w skutecznym dochodzeniu roszczeń nie jest wynikiem opieszałości funkcjonariuszy, lecz niejasną sytuacją prawną spowodowaną przez luki ustawowe.

Dalej Sąd odwoławczy, powołując się na treść przepisu art. 165 ust. 2 ustawy o Służbie Celnej wskazał, że ocena, czy z uwagi na klauzule generalne (a taką niewątpliwie jest zwrot o „wyjątkowych okolicznościach”) należy odmówić

stronie pozwanej możliwości skorzystania z jej prawa, leży w granicach uznania sędziowskiego.

W podsumowaniu Sąd Okręgowy przyjął, że powódka mogła pozostawać w uzasadnionej niewiedzy co do tego, że prawo do odprawy faktycznie jej przysługuje. Niewiedza ta usunięta została z dniem uzyskania informacji o uchwale Sądu Najwyższego (III PZP 2/23). Dlatego wniesienie powództwa dopiero po uchwale uznać należy za usprawiedliwione.

W ocenie Sądu Okręgowego, w zakresie odsetek ustawowych za zasadne uznać należało stanowisko Sądu Rejonowego, zwracające uwagę na to, że w systemie prawa stanowionego, cechującego demokratyczne państwo prawa, jego jakość doprowadziła do powszechnego funkcjonowania swojego rodzaju precedensu. Sąd Najwyższy w uchwale III PZP 2/23 przesądził o istnieniu uprawnienia funkcjonariuszy do odprawy i ukształtował rozumienie przepisów. Nie ma jednak żadnych podstaw, aby przypisywać w takim stanie faktycznym stronie pozwanej opóźnienie, zwłokę czy najmniejszą minimalną nieterminowość w realizacji roszczenia.

Wyrok Sądu odwoławczego zaskarżyły skargą kasacyjną obie strony.

Pełnomocnik powódki, zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części, to jest w zakresie oddalenia apelacji powódki o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty głównej. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, to jest czy słuszna jest koncepcja przedstawiona przez Sąd Rejonowy (na przykład w wyroku z dnia 25 lipca 2024 r. (IV P 189/20) oraz w wyroku z dnia 12 sierpnia 2024 r. (IV P 119/21) i potwierdzona przez Sąd Okręgowy w Legnicy na przykład w wyrokach z dnia 19 listopada 2024 r. (V Pa 311/24) i z dnia 21 listopada 2024 r. (V Pa 306/24), że prawo do odprawy dla funkcjonariusza Służby Celnej zwolnionego ze służby przez złożenie do dnia 31 maja 2017 r. propozycji pracy, bez uzasadnienia (art. 165 ust. 7 p.w.K.A.S. w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 p.w.K.A.S.), zaktualizowało się w momencie zwolnienia ze służby (art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej). Jakkolwiek z uwagi na literalne brzmienie art. 170 ust. 4 p.w.K.A.S. wymagalność roszczenia powstała w momencie wydania uchwały III PZP 2/23. Jednocześnie

zachodzi potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa przez Sąd Najwyższy, budzących poważne wątpliwości.

W imieniu pozwanej, skargę kasacyjną wywiodła Prokuratoria Generalna RP, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części, w zakresie punktu trzeciego i czwartego, wskazując we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a to art. 165 ust. 2 ustawy o Służbie Celnej, przy czym rozbieżności wywołuje zagadnienie, czy poprzedzona uchwałą Sądu Najwyższego z 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23 niejednolitość orzecznictwa w sprawach o odprawę pieniężną stanowi wyjątkową okoliczność w rozumieniu art. 165 ust. 2 u.s.c. (i jego odpowiednika art. 252 ust. 2 uKAS), usprawiedliwiającą nieuwzględnienie terminu przedawnienia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódki radca prawny Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej RP kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych wraz z odsetkami.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prokuratorii Generalnej RP, pełnomocnik powódki wniósł również o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargi kasacyjne nie kwalifikowały się do przyjęcia celem ich merytorycznego rozpoznania.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Przesłankę

występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm) albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, przez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

W kontekście powyższego wydaje się, że nie sposób uznać sformułowanego przez skarżącą pytania za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Okręgowy wyraźnie wskazał, podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały w sprawie III PZP 2/23 miało jedynie to znaczenie, że wyjaśniło wątpliwości dotyczące prawa do odprawy pieniężnej dla pracownika zatrudnionego w Krajowej Administracji Skarbowej będącego wcześniej funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej. Jak wynika z uzasadnienia uchwały pozwany wskazywał w tym kontekście na kompensacyjny charakter odprawy, jak i na to, że sytuacja prawna

takiego funkcjonariusza jest „lepsz” niż sytuacja funkcjonariuszy (pracowników), którzy nie otrzymali propozycji dalszej służby (pracy) lub odmówili jej przyjęcia i którym w związku z tym przysługuje prawo do odprawy. Na tym tle należy uznać, że uchwała w sprawie III PZP 2/23 nie kreowała nowego stanu prawnego, ale odnosiła się do skonkretyzowanej kwestii prawnej. Nie sposób zatem przyjąć, że dopiero od jej podjęcia w dniu 6 lutego 2024 r. roszczenie skarżącej o odprawę z art. 163 ust. 4 u.s.c. stało się wymagalne.

Najogólniej – za początek biegu terminu przedawnienia należy uznać dzień, w którym uprawniony mógł żądać spełnienia świadczenia. W odniesieniu do wielu świadczeń pracowniczych termin ich spełnienia wynika wprost z przepisów prawa pracy – Kodeksu pracy, układu zbiorowego pracy bądź regulaminu wynagrodzenia. W takim przypadku termin ten jest jednocześnie dniem wymagalności roszczenia. Natomiast jeżeli termin spełnienia świadczenia nie został w powyższy sposób określony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego wykonania (art. 455 k.c. w związku z art. 300 k.p.). W wielu przypadkach sprecyzowanie terminu wymagalności roszczenia nastąpiło dzięki orzecznictwu Sądu Najwyższego, na przykład w odniesieniu do takich kwestii jak wymagalność roszczenia o udzielenie urlopu wypoczynkowego i o ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy (A. Kosut [w:] K.W. Baran (red.), Kodeks pracy. Komentarz. Tom II. Art. 94-304(5), Warszawa 2022, komentarz do art. 291, pkt 5, s. 2211). W kontekście odprawy emerytalnej doktryna zgodnie i trafnie wskazuje, że terminem wymagalności roszczenia o taką odprawę jest dzień ustania zatrudnienia (por. np. M. Gersdorf [w:] M. Gersdorf, W. Ostaszewski, M. Raczkowski, K. Rączka, A. Zwolińska, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2024, komentarz do art. 291, pkt 6).

Nie ma powodu, aby uwag sformułowanych na bazie przepisów prawa pracy nie stosować także do zatrudnienia służbowego, zwłaszcza wobec zasadniczej tożsamości brzmienia tych przepisów. W konsekwencji roszczenie o odprawę przysługującą funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, stało się wymagalne w dniu zwolnienia ze służby.

Mając zaś na uwadze, że roszczenie powódki o wypłatę odprawy na dzień wniesienia powództwa (a także wcześniejszego wezwania do zapłaty) było przedawnione, oczywiste jest, że pozwany nie pozostawał w opóźnieniu, a tym bardziej w zwłoce w wypłacie przedawnionego świadczenia. Nie ma zatem żadnych podstaw, aby przypisywać w takim stanie faktycznym stronie pozwanej opóźnienie, zwłokę czy najmniejszą minimalną nieterminowość w realizacji roszczenia.

Odnosnie do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. należy natomiast wskazać, że przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sady powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

W świetle prawa do sądu ustanowionego w art. 45 Konstytucji nie powinno budzić wątpliwości, że sądy powszechne właściwe do rozpoznania sprawy o odprawę są uprawnione do badania, czy w określonej sprawie zachodzą

„wyjątkowe okoliczności” pozwalające kierownikowi jednostki organizacyjnej nie uwzględnić terminu przedawnienia (art. 252 ust. 1 u.KAS oraz art. 165 ust. 2 u.s.c.). Niewątpliwie podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi realizację prawa podmiotowego strony pozwanej i jako takie otwiera możliwość nieuwzględnienia tego zarzutu przez sąd na podstawie art. 5 k.c. (art. 8 k.p.) Należy podkreślić, że może to nastąpić wyjątkowo, gdy zostanie wykazane, że bezczynność wierzyciela w dochodzeniu roszczeń była usprawiedliwiona wyjątkowymi okolicznościami. Przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące po stronie poszkodowanego oraz osoby zobowiązanej do naprawienia szkody. W szczególności ma znaczenie charakter uszczerbku, jakiego doznał poszkodowany, przyczyna opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czas jego trwania. Jednocześnie należy wskazać na potrzebę analizowania przyczyn leżących po stronie wierzyciela, który z roszczeniem w terminie nie wystąpił, w kontekście ich usprawiedliwionego okolicznościami charakteru. Podjęta przez Sąd Najwyższy uchwała w sprawie III PZP 2/23 miała jedynie to znaczenie, że wyjaśniła wątpliwości dotyczące prawa do odprawy pieniężnej dla pracownika zatrudnionego w Krajowej Administracji Skarbowej, będącego wcześniej funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej. Takiej też oceny dokonał Sąd Okręgowy.

Nie bez znaczenia dla wyniku sprawy (z perspektywy obu skarg kasacyjnych) pozostaje spostrzeżenie, że ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2024 r., I PSK 99/24, LEX nr 3811327). Tych ostatnich elementów nie wykazano w analizowanych wnioskach o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania, co ostatecznie obligowało Sąd Najwyższy do rozstrzygnięcia na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów procesu na podstawie art. 100 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

AGM

[a.ł]

